

IMPLEMENTATION PLAN FOR THE REGION OF

Vidzemes plānošanas
reģions
(Vidzeme Planning Region)

WITHIN THE INTERREG IVC PROJECT HISTCAPE

HISTorical assets and related landsCAPE

Co-financed by European Regional Development Fund
and made it possible by the INTERREG IVC Programme

HISTCAPE

European Union
European Regional Development Fund

INTERREG IVC
INNOVATION & ENVIRONMENT
REGIONS OF EUROPE SHARING SOLUTIONS

Saturs

Summary.....	2
1. Mērķi.....	3
2. Labo prakšu apraksts.....	4
3. Politikas rekomendācijas.....	6
4. Situācijas analīze.....	8
5. Metodoloģija.....	11
6. Rīcības un rezultāti.....	12
6.1. Labo prakšu piemēri, kas adaptēti Vidzemes plānošanas reģiona specifikai.....	12
P1: Kultūras mantojuma vēstnieki, kuri popularizē kultūras mantojuma nozīmību tūrisma veicināšanai savās kopienās (P1).....	12
P2: Reģionālais Ainavu Vides Plāns (P2).....	13
P3: Tālākas izglītības nodrošinājums.....	14
6.2. Rīcības plāns.....	15
Secinājumi.....	21
Noslēgumam.....	22

Summary

In order to build the historic landscape protection system, management and enhancement, it is not enough with historical or natural element detection, regardless of the surrounding circumstances. It is not enough only to set historical or natural element status for the current object, creating a protective buffer zone around it. In Vidzeme region, in Latvia and between general population and governing representatives has understood the term "landscape" as an aesthetic beauty, nature reserve or in the context of a cultural monument. This led to the situation that the 'landscape' related issues excludes everyday living space [landscape] quality-solving action. Often, the actions of landscape management is understood as the creation of "the protective rules", which could limit economic activity and economic development potential in particular area.

In order to promote a common awareness of the importance of landscape management-related issues, it is necessary to take into account all the possible factors that influence the development of the landscape. This factor includes also the local people view and understanding of those processes that influence their everyday environment. It is therefore inadequate to confer an increased significance of landscape element status if other factors are in conflict with it.

The aim of the HISTCAPE project is to protect and develop the historical sites and their related landscapes at the same time. The main importance is to integrate historical values nor the exclude as the museum piece. For development of the historic landscape protection and management development documents, it is necessary to make fundamental changes that are, firstly, the term "landscape" awareness in society and government, as well as improvement of the legal basis for a common understanding of the actions to be adopted to promote a common policy for landscape management. On this basis, the HISTCAPE project "good practices" are being taken over from the partner regions to initiate solving the above-mentioned problems. All the actions described are made in order not to be developed on the basis of existing incomplete landscape management system and legislation. Therefore, all actions are based on examples of "good practices", adapted to carry out the above-mentioned fundamental system changes and improve the quality of everyday landscape that is the prerequisite for the sustainable valuable landscape protection and management.

This document contains the description of "good practices" that has been selected, an analysis of present situation in landscape planning and historical monument development related issues, the methodology of how "good practices" can be adopted in Vidzeme region, and the action plan and results planned to achieve.

1. Mērķi

Ainavu aizsardzībai ir svarīga ietekme uz lauku attīstību, bet mūsdienās uzsvars no ainavu aizsardzības pāriet uz ainavu plānošanu un apsaimniekošanu. Vidzemes plānošanas reģions (VPR) projekta HISTCAPE ietvaros izstrādātajā ieviešanās plānā koncentrējas uz jautājumiem, kas saistīti ar ainavu apsaimniekošanas un plānošanas jautājumiem.

Virsmērķis:

Izstrādāt efektīvu ainavu plānošanu un pārvaldību valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, palielināt zināšanas un līdzdalību vides un ainavu attīstībai starp teritorijas plānotājiem un vietējo sabiedrību, panākot sabalansētu ainavu vērtību un degradēto teritoriju attīstību, kas būtu pamats vēsturisko ainavu apzināšanai un aizsardzībai, mazinot "mehānisku" ainavu aizsardzības piemērošanu.

Lai sasniegtu šo mērķi, ir izvirzīti apakšmērķi:

1. Uzlabot plānošanas dokumentus Vidzemes plānošanas reģionā un vietējās pašvaldībās, integrējot ainavu politiku šajos dokumentos.
2. Iesaistīt sabiedrību ainavu plānošanas jautājumos.
3. Izglītēt vietējos pašvaldību speciālistu par ainavu pārvaldības jautājumiem.

VPR Izvirzītie mērķi sasaucas ar projekta „Histcape” mērķiem:

- Uzlabot kultūrvēsturiskā mantojuma vērtību aizsardzību.
- Atbildīgajām institūcijām efektīvi un ilgtspējīgi apsaimniekot un aizsargāt kultūrvēsturiskos objektus.

2. Labo prakšu apraksts

VPR ir iepazīties ar projekta partneru pieredzi un labajām praksēm ainavu apsaimniekošanā, kas kalpos kā plānošanas instruments reģiona un vietējo pašvaldību vajadzībām. Turpmākajā tekstā detalizētāks apraksts par izvēlēto partneru labajām praksēm.

P1: Austrija, Štīrijas reģions, Murau apgabals (LP).

Kultūras mantojuma vēstnieki, kuri popularizē kultūras mantojuma nozīmību tūrisma veicināšanai savās kopienās.

Galvenais mērķis šim projektam ir profesionāli izglītēt vēstniekus no visa reģiona, kuriem būtu plašas zināšanas par mežiem un mežistrādes produkcijas nozīmību saistībā ar savu reģionu. Galvenā misija šiem vēstniekiem būtu, kopā darbojoties ar dažādu organizāciju un pašvaldības pārstāvjiem, skolām, un citām institūcijām, attīstīt un celt izpratni par kultūras mantojuma nozīmību savā reģionā. Vēstnieki tika apmācīti dažādās nozarēs: teritoriālā attīstība, reģiona kultūras un vēstures mantojums, biznesa vadība, alternatīvā pārvaldība, dažādas svešvalodas, industriālais tūrisms, kā arī notika dažādi izbraukuma darbi. Pēc apmācībām šie vēstnieki ir eksperti dažādās jomās: kultūras un dabas mantojums, atjaunojamā enerģija, koksne, vietējā amatniecība, u.c. izmantojot zināšanas, vēstnieki nodrošina servisu savas kompetences ietvaros vietējai kopienai, kā arī visa reģiona viesiem.

P2: Itālija, Markes reģions (P2)

Reģionālais Ainavu Vides Plāns (Regional Landscape Environmental Plan (*Piano Paesistico Ambientale Regionale*)), turpmāk tekstā RAVP.

RAVP ir galvenais instruments Markes reģiona ainavu un vides aizsardzībai, popularizēšanai un izmantošanai. Šis plāns, kas ir apstiprināts kā nacionāla līmeņa dokuments, nosaka vadlīnijas hierarhiskai reģiona, provinču un pašvaldību darbībai teritorijas plānošanas un ainavu pārvaldības jautājumos.

Plāns nosaka nepieciešamos elementus un darbības, lai veicinātu vides un ainavas aizsardzību visos līmeņos, galvenokārt:

- Reģionālajā līmenī – caur ilgtspējīgas reģiona ainavas un vides kognitīvās sistēmas izveidošanu un vispārēju un konkrētu normu ieviešanu dažādiem plānošanas līmeņiem, nodrošinot vietējo apdzīvoto vietu apstākļu uzlabošanu.
- Pašvaldību līmenī – speciālisti ar zināšanām dabas un vides jomās veic precīzu pārskatu gatavošanu un uzmanīgu detalizētu ainavu izzināšanu, veic pienesumu apdzīvoto vietu attīstībā, sniedzot atzinumus par kādas darbības uzsākšanu.

Viens no galvenajiem kritērijiem, lai izdotos RAVP, ir cieša sadarbība starp reģionu un vietējām pašvaldībām. Rezultātā katras pašvaldības pienākumos ir veidot "apzīvojuma plānus", kur, pēc vienotiem kritērijiem, tiek aprakstītas ainavas un dabas vērtības. Šie apraksti top, veicot ģeoloģisko, bioloģisko un vēsturisko vērtību aprakstus, ietverot detalizētu vēsturisko vietu novērtējumus.

P3: Vācija, Lejas Reinas reģions (ar 36 vietējām pašvaldībām) (P6)

Tālākas izglītības nodrošinājums.

Šī projekta mērķis ir zinoši un ieinteresēti vietējo pašvaldību pārstāvji, kuri māk un vēlas risināt, ar pašvaldībās esošu vēsturiskā mantojuma jautājumu risināšanu un tālāku vēsturisko objektu attīstību. Šādas zināšanas ir pamats profesionālai spējai konsultēt un palīdzēt vietējiem vēsturiskā mantojuma īpašniekiem, lai pasargātu, konservētu un attīstītu tiem piederošo mantojumu. Šīs zināšanas ļauj risināt dažādus uzdevumus daudz ātrāk un tālredzīgāk, līdz ar to motivē vēsturiskā mantojuma īpašniekus sakārtot un attīstīt tos.

Lai realizētu šo praksi, reģions veic aktivitātes, rīkojot profesionālas apmācības visiem 36 pašvaldību pārstāvjiem, lai gala rezultātā tiktu uzlabota pašvaldību profesionalitāte, kā arī uzlaboti vietējie plānošanas dokumenti, saistībā ar vēsturisko vērtību attīstību.

3. Politikas rekomendācijas

Izvērtējot Latvijas esošo situāciju un pieredzi ainavu pārvaldībā, Vidzemes plānošanas reģions definējis vairākas rekomendācijas, kas veicinātu pašvaldību ainavu aspektu izvērtēšanu sava novada attīstības veicināšanā, ainavas, kā resursu apzināšanu, plānošanu un apsaimniekošanu.

1. Plānojot ainavas, būtiski novērtēt ainavas gan lauku, gan pilsētas telpā, nosakot ainaviski vērtīgas teritorijas un to kvalitātes mērķus. Saskaņā ar Eiropas Ainavu Konvenciju, ainavas kvalitātes mērķis ir publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz ainavu izmantošanas veidiem, vienlaikus izvērtējot konkrētas ainavu attīstības iespējas, alternatīvas un to ietekmi uz konkrētās dzīves vietas kvalitāti tuvākā vai tālākā nākotnē.

2. Nepieļaut jaunu degradētu teritoriju rašanos un veicināt esošo teritoriju revitalizāciju. Izstrādāt atbalsta instrumentus degradētu kultūrvēsturisko objektu atjaunošanai zemju īpašniekiem.

3. Ainavu politikas integrēšana visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, piemēram, izstrādājot tematisko ainavu plānu, tas jāintegrē ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un konkrētas rīcības vai uzdevumi ainavu izmantošanai un attīstībai jāparedz attīstības programmas rīcības plānā.

4. Jānodrošina sabiedrības izglītošana un līdzdalība ainavu politikas noteikšanā, īstenošanā, nodrošinot iedzīvotāju līdzdalību viņu dzīves vides radīšanā.

5. Jāveicina ainavu pārvaldības speciālistu kvalifikācijas paaugstināšana un izpratnes veicināšana par ainavu, *piemēram, Burtnieku ciemā izvietotie "ainavu aptaujas stendi"*

6. Pašvaldībām, kuru teritorijā ir izstrādāti ainavu plāni un tajos ietverti ieteikumi ainavu apsaimniekošanai, būtu ieteicams tos integrēt savos attīstības plānošanas dokumentos vai tematiskajos ainavu plānos.

7. Izstrādāt ainavu informatīvi interaktīvas platformas, kurās vākt un uzglabāt informāciju par ainavu izmaiņām (kartes, attēli, fotogrāfijas, zemes izmantošanas plāni, vietējo iedzīvotāju atmiņas u.c.), kas kalpotu kā rīks, kas ļautu veikt analīzi par ainavu izmaiņām ne tikai ekspertu un institūciju līmenī, bet arī indivīda līmenī, tādējādi nodrošinot sabiedrības līdzdalību ainavu plānošanā.

8. Labo piemēru popularizēšana, reģiona un pašvaldību dalīšanās ar pieredzi un izaicinājumiem, kas saistīti ar ainavu politikas izstrādāšanu un īstenošanu, *piemēram, Burtnieku ainavu plāns kā labais piemērs citām pašvaldībām.*

9. Ainavas kā ekonomikas, tūrisma, kultūras, veselības uzlabošanas, rekreācijas un izejvielu resursa definēšana, skaidrošana publiskās pārvaldes un sabiedrības pārstāvjiem.

Vidzemes plānošanas reģions savas kompetences ietvaros sniedz atzinumus par pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģijām, attīstības programmām un teritorijas plānojumiem, kuros tiek vērtēti arī ainavu aspekti. VPR turpmākai rīcībai ir izvirzīja konkrētas politikas rekomendācijas. Katrai izvirzītajai rekomendācijai tiks sagatavots rīcības plāns, ar konkrētām aktivitātēm, kas tiks īstenotas noteiktā laika periodā.

Atlasītās politikas rekomendācijas ir šādas:

- Ainavu politikas integrēšana visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, piemēram, izstrādājot tematisko ainavu plānu, tas jāintegrē ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un konkrētas rīcības vai uzdevumi ainavu izmantošanai un attīstībai jāparedz attīstības programmas rīcības plānā.
- Jānodrošina sabiedrības izglītošana un līdzdalība ainavu politikas noteikšanā, īstenošanā, nodrošinot iedzīvotāju līdzdalību viņu dzīves vides radīšanā.
- Jāveicina ainavu pārvaldības speciālistu kvalifikācijas paaugstināšana un izpratnes veicināšana par ainavu.

4. Situācijas analīze

Patī būtiskākā stiprā puse, kas arī atšķiras no citiem, Vidzemes reģionā kopumā ir daudzveidīgā ainava ar tai raksturīgajiem elementiem – pauguriem, ielejām, upēm, u.c. Viena no strīdīgi vērtējamām stiprajām pusēm ir zemais iedzīvotāju blīvums, kas raugoties no dabiskās ainavas attīstības iespējām rada vēl nenoteiktu potenciālu. Zemais iedzīvotāju skaits un apdzīvojuma blīvums rada labas iespējas dabiskās vides attīstībai lauku reģionos, kas ar pareizas pārvaldības principiem varētu kalpot kā resurss lauku teritoriju attīstībai. Taču zemais iedzīvotāju skaits rada arī negatīvas sekas – lauksaimniecības zemju aizaugšanu un meža platību straujo izciršanu. Par cik iedzīvotāju skaita sarukums gan migrācijas, gan negatīvā dabiskā pieauguma dēļ, vērojams relatīvi īsā laika posmā (<http://www.csb.gov.lv/>), tad nav notikusi aizbraucēju atstāto mājvietu un zemju dabiskā pārmantošana vai saimniecības nodošana citās rokās, kas rada arī kultūrvēsturisko elementu degradācijas risku.

Lai veiksmīgi risinātu šīs problēmas, ir nepieciešamas vienota, teritoriāli aptveroša stratēģija, lai viena mērķa vārdā tiktu pārvaldīta un plānota ainava šajos apgabalos un visā Vidzemē kopumā. Vairākas vājās puses norāda uz to, ka šāda vienota politika nav izstrādāta, kā arī to, ka nav pašas izpratnes par to, kas ir ārpus viena novada robežām. Viena no stiprajām pusēm ir pieredzes pārņemšanas iespējas, tajā skaitā Histcape projekts.

I E K Š Ē J I E	<p style="text-align: center;">STIPRĀS PUSES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daudzveidīga ainava kā resurss lauku attīstībai; • Uzsākts darbs pie ainavu politikas attīstības valstiskā līmenī; • Vidzemes plānošanas reģionam ir veiksmīga pieredze sociālās līdzdalības pasākumu organizēšanā; • Zems apdzīvojuma blīvums reģionā, kas rada iespēju dabas vērtību uzturēšanā. • Privātie investori, kas attīsta kultūrvēsturiskos pieminekļus 	<p style="text-align: center;">VĀJĀS PUSES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ainavu plānošana ir nepietiekami integrēta vietējā un reģionālā līmeņa teritorijas plānošanas dokumentos; • Vietējos plānošanas dokumentos ainavas tiek uztvertas kā ierobežojums vai liegums attīstībai • Nav vienotas izpratnes par ainavu plānošanu; • Ainava netiek novērtēta kā vietējās attīstības potenciāls; • Ļoti vāja vai nenotiek iedzīvotāju iesaiste ainavu vērtību apzināšanā un vietējo lēmumu pieņemšanā vietējā līmenī; • Sarūkošais iedzīvotāju skaits lauku reģionos, līdz ar to notiek zemes saimnieciskā lietojuma maiņa un lauksaimniecības zemju aizaugšanu un kultūrvēsturisko pieminekļu degradāciju
	Ā R Ē J I E	<p style="text-align: center;">IESPĒJAS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Starptautiskas pieredzes pārņemšana ainavu plānošanas jomā Vidzemes plānošanas reģionā • Celt ainavu politikas nozīmi valstiskā līmenī, iesaistot lokālās aktivitātēs vietējos iedzīvotājus • Kopienas stiprināšana kā līdzeklis vietējo procesu un to izpausmju ietekmēšanai • Vienotas izpratnes nostiprināšana ainavu pārvaldes jautājumos
	POZITĪVIE	NEGATĪVIE

SVID analīze uzskatāmi attēlo vājo pušu vairumu attiecībā pret stiprajām pusēm. Šis gan nav tikai apjoma rādītājs, nosakot proporcijas, bet gan atklāj būtību. Vājās puses ir tās, kuras var tikt risinātas, reizē ar draudiem, kas var tikt novērsti balstoties uz iespējām un stiprajām pusēm.

Par nozīmīgākajām vājajām pusēm var uzskatīt sekojošās:

- **V1:** Vāja iedzīvotāju līdzdalība vietējo lēmumu pieņemšanā;
- **V2:** Vienotas izpratnes trūkums "ainavas" definīcijai, līdz ar to, tās pārvaldei;
- **V3:** Nav izstrādāts skaidrs rīcības plāns, lai veicinātu ainavas kvalitātes celšanu.

Lai risinātu un mazinātu šīs vājās puses, tiek veikta labo prakšu pārņemšana no partneru reģioniem.

Tā rezultātā var nonākt pie vienota mērķa, kombinējot šīs labās prakses, kā arī izvērtējot to piemērotību un lietderības līmeni Vidzemes plānošanas reģiona līmenī, paredzot tālāku aktivitāšu veikšanu vietējo pašvaldību līmenī. Pārņemot labās prakses, jāraugās kontekstā ar Vidzemes reģiona īpatnībām un specifiku, kas tam raksturīga.

5. Metodoloģija

Zemāk esošā tabula shematiski parāda Labo Prakšu, SVID analīzes aktuālo vājo pušu, un tālāk aprakstīto rīcību kopējo saistību. Norādītā shēma kalpo par pamatu izvirzīto mērķu sasniegšanai. Šī metode darbojas par pamatu tālākajām darbībām, lai rastu risinājumu vājo pušu tālāku izplatīšanās novēršanu. Šī metode ir izstrādāta, ņemot arī vērā VPR izstrādātās rekomendācijas.

Pārņemamā Labā Prakse P	Vājā Puse V	Rīcība R
P1: Kultūras mantojuma vēstnieki, kuri popularizē kultūras mantojuma nozīmību tūrisma veicināšanai savās kopienās.	V1: Vāja iedzīvotāju līdzdalība vietējo lēmumu pieņemšanā	R3: Veicināt vienotas "ainavu" izpratnes veidošanu sabiedrībā ar nolūku iedrošināt sabiedrību būt atbildīgiem un zinošiem par savu vietējo ainavu
P2: Reģionālais Ainavu Vides Plāns	V3: Nav izstrādāts skaidrs rīcības plāns, lai veicinātu ainavas kvalitātes celšanu	R1: Uzlabot ainavu pārvaldes un plānošanas dokumentus VPR un pašvaldībās
P3: Tālākas izglītības nodrošinājums	V2: Vienotas izpratnes trūkums "ainavas" definīcijai, līdz ar to, tās pārvaldei	R2: Palielināt vietējo pašvaldību darbinieku zināšanas ainavu plānošanas jomā

6. Rīcības un rezultāti

6.1. Labo prakšu piemēri, kas adaptēti Vidzemes plānošanas reģiona specifikai

P1: Kultūras mantojuma vēstnieki, kuri popularizē kultūras mantojuma nozīmību tūrisma veicināšanai savās kopienās

<p>P1: Kultūras mantojuma vēstnieki, kuri popularizē kultūras mantojuma nozīmību tūrisma veicināšanai savās kopienās.</p>	<p>V1: Vāja iedzīvotāju līdzdalība vietējo lēmumu pieņemšanā</p>	<p>R3: Veicināt vienotas "ainavu" izpratnes veidošanu sabiedrībā ar nolūku iedrošināt sabiedrību būt atbildīgiem un zinošiem par savu vietējo ainavu</p>
--	---	---

Tā kā VPR nav tiešas kompetences un tiešas atbildības kultūrvēsturisko un dabas pieminekļu apsaimniekošanā un pārvaldīšanā, VPR uzskata par nepieciešamu radīt priekšnoteikumus, kas kalpotu "labā piemēra" (LP) integrētai attīstībā. Vidzemes reģionā kā arī visā valstī kopumā nav pietiekam vai nav vispār publikas iesaiste lēmumu pieņemšanā vai iedzīvotāju viedokļa apzināšanā kā tādā. Šis apstāklis arī norādīts SVID analīzes vājo pušu kopsavilkumā: "V1: Vāja iedzīvotāju līdzdalība vietējo lēmumu pieņemšanā."

Šajā nolūkā, pārņemot un adaptējot LP, VPR to interpretē, definējot rīcību "R3. Veicināt vienotas "ainavu" izpratnes veidošanu sabiedrībā ar nolūku iedrošināt sabiedrību būt atbildīgiem un zinošiem par savu vietējo ainavu". Šī rīcība iekļauj vietējās publikas iesaistīšanos ainavu vērtību apzināšanā. Lai to veiktu, tiek uzrunāti un organizēti vietējie entuziasti, kas ar VPR un pašvaldības informatīvu atbalstu, veic neformālas darbības, lai savu iespēju robežās vadītu kādu no publiskās iesaistes pasākumiem. Viens no šīs rīcības papildu ieguvumiem ir vietējo kopienu stiprināšana. Kopienu stiprināšana arī ir viena no darbībām, kuras mērķis būtu vietējās piederības veidošanās, tādā veidā veicinot "īpašo" ainavu attīstību, kas balstīta uz vietējo iedzīvotāju zināšanām par savu apkārtni.

Lai realizētu šo rīcību, Burtnieku ciemā tiek izveidotas iedzīvotāju aptaujas "platformas", kas ir brīvi pieejamas, lai noskaidrotu iedzīvotāju viedokli par kādu no tām ainavām, kas ikdienā redzamas Burtnieku iedzīvotājiem. Uz šīs aptaujas pamata, kas ekspertu vadībā tiek analizēta, var tikt pieņemti dažādi lēmumi, lai risinātu konstatēto problēmu, vai arī veiktu darbības, lai stiprinātu kādu no pozitīvajām izpausmēm. Lai radītu atgriezenisko saiti, rezultāti vietēja laikrakstā un Burtnieku mājaslapā tiek publicēti vietējo iedzīvotāju zināšanai, tādā veidā radot piederības sajūtu un iedvesmu tālākām darbībām, lai paustu savu viedokli dažādos jautājumos.

P2: Reģionālais Ainavu Vides Plāns (P2)

P2: Reģionālais Ainavu Vides Plāns	V3: Nav izstrādāts skaidrs rīcības plāns, lai veicinātu ainavas kvalitātes celšanu	R1: Uzlabot ainavu pārvaldes un plānošanas dokumentus VPR un pašvaldībās, integrējot ainavu pārvaldības jautājumus
--	--	--

P2: Reģionālais Ainavu Vides Plāns balstīts uz plānošanas dokumentu uzlabošanu, lai tādā veidā tiktu risināti ar ainavu pārvaldību saistīti jautājumi. Šī labā prakse, atšķirībā no pārējām divām, rada likumiskus nosacījumus, kas var būt ieviešami, ja ir vienota izpratne ainavu pārvaldē. RAVP ir aktuāls piemērs, lai novērstu SVID analīzes vājo pusi, kur teikts: “Nav izstrādāts skaidrs rīcības plāns, lai veicinātu ainavas kvalitātes celšanu”. Tas nozīmē, ka ir jāveic sistemātiski uzlabojumi plānošanas dokumentos, lai tādā veidā tiktu definētas tās nepieciešamās rīcības, lai ar vienotu izpratni tiktu veikta ainavu pārvaldība un plānošana visā reģionā. Ņemot vērā Markes reģiona labo praksi, lai novērstu Vidzemes reģionā esošās vājās puses, tiek izstrādāta rekomendācija R1: “Uzlabot ainavu pārvaldes un plānošanas dokumentus VPR un pašvaldībās”. Šī rīcība ir skatāma saistībā ar rīcību R2, jo, lai uzlabotu plānošanas dokumentus pašvaldībās, ir nepieciešama vienotas izpratnes veicināšana ainavu pārvaldības jomā.

Lai pašvaldībām būtu vienoti priekšnoteikumi savu dokumentu izstrādes gaitā, VPR plānošanas dokumentos ir veikti uzlabojumi, kas būtu pirmais solis ainavu pārvaldības jomas sakārtošanai vietējās pašvaldībās. Definētais uzlabojums nosaka “ainavu telpu” raksturošanu reģionālā un pašvaldību līmenī. Šis ir priekšnoteikums, lai sistemātiski tiktu aprakstīti visi ainavu veidojošie līmeņi, tajā skaitā dabas, kultūras un vēsturiskās vērtības. Šāds apraksts kalpotu par pamatu, lai tālāk pieņemtu dažādus lēmumus rīcībām, lai veicinātu, piemēram, vēsturisko objektu aizsardzību un tālāku attīstību. Šī telpu, vai specifisko vietu noteikšana pēc vairākiem kritērijiem radītu pilnīgu ainavas “pārklājumu”, tādā veidā veicinot ikvienas, īpaši ikdienas ainavas kvalitāti.

P3: Tālākas izglītības nodrošinājums

P3: Tālākas izglītības nodrošinājums	V2: Vienotas izpratnes trūkums "ainavas" definīcijai, līdz ar to, tās pārvaldei	R2: Palielināt vietējo pašvaldību darbinieku zināšanas ainavu plānošanas jomā
--	---	---

Vietējo pašvaldības darbinieku, t.sk., plānotāju, izglītošana, un nepārtraukta aktuālas informācijas cirkulācija pašvaldību starpā un ar VPR, ir svarīgs priekšnoteikums, lai sistemātiski tiktu veikta ar ainavas pārvaldi un plānošanu saistītu jautājumu risināšana. Vācijas Lejas Reinas reģiona labā prakse P3 "tālākas izglītības nodrošinājums" ir adaptējams Vidzemes reģionā, lai tādā veidā novērstu SVID analizē konstatēto vājo pusi "Vienotas izpratnes trūkums "ainavas" definīcijai, līdz ar to, tās pārvaldei". Šī ir pamata darbība, lai novērstu situāciju, kad pārvaldē tiek ieviesti jauni likumi vai noteikumi, par kuriem nav pilnīgas izpratnes, līdz ar ko tiek zaudēta šo normu ieviešanas kvalitāte. Rīcība R2 nosaka to, lai tiktu organizēti izglītojoši semināri un citas aktivitātes, lai uzlabotu vietējo pašvaldības darbinieku ainavu pārvaldes kapacitāti un kvalitāti. Šī rīcība iekļauj tematisku, ar ainavu pārvaldi saistītu, izglītojošu semināru organizēšanu, iekļaujot pēc iespējas visas starpdisciplinārās tematikas, kas ir par pamatu ainavas pārmaiņām. Lai šie semināri nebūtu tikai teorētiskas dabas – ekspertu viedokļu uzklauššana un diskusijas, šī rīcība iekļauj arī praktisku, ar attiecīgu tematiku saistītu praktisko nodarbību ciklu, kā vienu no prioritātēm minot darbības, kas vērstas uz iedzīvotāju iesaistes procesiem, kas saskan ar rīcību R3.

Šīs rīcības ietvaros tiek organizēts seminārs – praktiskā nodarbība Burtnieku ciemā, lai tas būtu kā svarīgs solis vienotas "ainavu izpratnes" veicināšanai. Seminārā tiks risināti visaptveroši jautājumi par to, kas ir "kvalitatīva ainava", kā arī to, ka ainava nepastāv tikai dabas aizsardzības apvidos, rezervātos vai skaistās vietās. Norises vieta izvēlēta Burtnieku ciemā, jo šī pašvaldība pašlaik ir viena no tām, kas veikusi visu novadu aptverošu ainavu analīzi un var dalīties ar savu pieredzi semināra gaitā un turpmāk.

Semināra laika tiek rīkota aktivitāte, kas var kalpot kā piemērs ainavas analizē jebkurā novadā. Aktivitātes gaitā dalībnieki atzīmē noteiktā vietā to, kas tiem liekas aktuāls konkrēta redzamajā vietā – kādā konkrētā ainavā. Apkopotie rezultāti var ātri atklāt to, kas ir ainavas problemātiskie elementi, un kas – pozitīvie. Rezultāti var kalpot vietējai pašvaldībai, kā objektīvs aptaujas materiāls, lai tālāk pieņemtu dažādus lēmumus un rīcības.

6.2. Rīcības plāns

Mērķis 1: Uzlaboti attīstības plānošanas dokumenti								
Izaicinājums/ vājā puse	Mērķis (ko darīt)	Būtiskākie pasākumi (galvenās aktivitātes)	Galvenie iesaistītie un ieinteresētie	Izpildes termiņš (Īss/ Vidējs/ Ilgs)	Iznākums (kas izdarīts procesam)	Rezultāti (kas sasniegts)	Finansējuma avots	Iespēja-mais finansējuma apjoms
Esošajos attīstības dokumentos nav integerēti ainavu pārvaldības jautājumi un nav izstrādāts skaidrs rīcības plāns, lai veicinātu ainavas kvalitātes celšanu	Uzlabot ainavu pārvaldes un plānošanas dokumentus VPR un pašvaldībās, integrējot ainavu pārvaldības jautājumus	1. Definēt reģiona līmenī veicamās aktivitātes ainavu plānošanai un pārvaldei - Regulāra informācijas apmaiņa starp VPR un reģiona pašvaldībām par idejām un ierosinājumiem ainavu kvalitātes uzlabošanas jautājumos	VPR un vietējās pašvaldības	Ilgs	Regulāri vai periodiski uz "ainavu" izpratni vērsti izglītojoši semināri un citas aktivitātes kā rezultātā var tikt uzlaboti visu mērogu plānošanas dokumenti	Definētas lokālas un reģionālas rīcības vienotas ainavu pārvaldes ieviešanai plānošanas dokumentos	Teritoriālās sadarbības instrumenti, VPR, pašvaldības	Atkarībā no plānoto darbu apjoma un struktūras

PLĀNOTĀS AKTIVITĀTES R1: Veicināt uz ainavu izpratni balstītu pasākumu organizēšanu, lai uzlabotu visu līmeņu plānošanas dokumentus	SAGAIĀMAIS REZULTĀTS
<p>1. Definēt reģiona līmenī veicamās aktivitātes ainavu plānošanai un pārvaldei.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uzlabot VPR plānošanas dokumentus ainavu pārvaldības jautājumā - Veicināt iniciatīvas, kas saistītas ar vietējo pašvaldību ainavu kvalitātes celšanu <p>2. Regulāra informācijas apmaiņa starp VPR un reģiona pašvaldībām par idejām un ierosinājumiem ainavu kvalitātes uzlabošanas jautājumos.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regulāra darba grupu rīkošana, lai veicinātu komunikāciju VPR un pašvaldību starpā, vienotas izpratnes tālākai veicināšanai - Izveidot vienotu datu bāzi par labajām praksēm un veiksmīgajiem piemēriem ainavu plānošanas un politikas jomā. 	<p>R1: Vietējās pašvaldības define savas rīcības ainavu izmantošanā un aizsardzībā, ieviešot savos vietējos plānošanas dokumentos.</p> <p>R2: Vietējo pašvaldību planotāji ir informēti par iespējamajām rīcībām ainavu plānošanā un pārvaldībā</p>

Mērķis 2: Vietējās sabiedrības iesaistoša ainavu plānošana								
Izaicinājums/vājā puse	Mērķis (ko darīt)	Būtiskākie pasākumi (galvenās aktivitātes)	Galvenie iesaistītie un ieinteresētie	Izpildes termiņš (Īss/ Vidējs/ Ilgs)	Iznākums (kas izdarīts procesam)	Rezultāti (kas sasniegts)	Finansējuma avots	Iespējamais finansējuma apjoms
Trūkst publiskās līdzdalības aktivitātes ainavu plānošanas jomā.	Palielināt publiskās līdzdalības aktivitātes ainavu plānošanas jomā.	Tiek nodrošinātas iespējas vietējiem iedzīvotājiem izteikt savu viedokli par ainavas plānošanas jautājumiem (aptaujas stendi ar attēlā redzamo analizējamo ainavas daļu; vietējie iedzīvotāji iesaistīti vietējās plānošanas sanāksmē, u.c).	VPR, vietējās pašvaldības un vietējie iedzīvotāji	Ilgs	Zinošs un pašvaldības lēmumu pieņemšanā iesaistīties gatavs pašvaldības iedzīvotājs, kam ir izpratne par novada attīstības tendencēm	Iedzīvotāju iesaistes palielināšanās ainavu vērtēšanā, kā arī augusi piederības sajūta savam novadam	Teritoriālās sadarbības instrumenti, VPR, pašvaldības	Atkarībā no plānoto darbu apjoma un struktūras

PLĀNOTĀS AKTIVITĀTES Veicināt vienotas “ainavu” izpratnes veidošanu ar nolūku iedrošināt sabiedrību būt atbildīgiem un zinošiem par savu vietējo ainavu	SAGAIĀMAIS REZULTĀTS
<p>R3:</p> <p>1. Sabiedrības iesaistīšana vietējās ainavas apzināšanas procesos, iesaistot brīvprātīgos iesaistīšanas veicinātājus</p> <p>Lai veiktu šo procesu, tiek organizēts piemērs vietējās ainavas analizē:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiek izvēlētas potenciālās analīzes vietas, kuras varētu tikt uzlabotas - Tiek izvietots aptaujas stends ar attēlā redzamo analizejamo ainavas daļu - Vietējie iedzīvotāji ir aicināti sniegt savu viedokli, aicinājumu publicējot vietējā laikrakstā u.c., kā arī uzrunājot vietējos atbildīgos - Tiek apkopoti rezultāti un kopā ar ekspertiem analizēti - Rezultāti tiek iesniegti vietējai pašvaldībai tālākai lēmumu pieņemšanai, kā arī publicēti iedzīvotāju informēšanai, nodrošinot atgriezenisko saiti - Atkarībā no rezultātiem un ieinteresētības, aktivitāte var tikt atkārtota citās vietās 	<p>R3: Iedzīvotāju iesaistes palielināšanās ainavu vērtēšanā, kā arī piederības sajūtas veicināšana, nodrošinot analizētā rezultāta tālāku risināšanu;</p> <p>R4: Zinošs brīvprātīgais, kuram būtu tālākas zināšanas un interese ainavu apzināšanā</p>

Mērķis 3: Ainavu pārvaldības jomā Izglītoti un zinoši pašvaldību darbinieki								
Izaicinājums/vājā puse	Mērķis (ko darīt)	Būtiskākie pasākumi (galvenās aktivitātes)	Galvenie iesaistītie un ieinteresētie	Izpildes termiņš (Īss/ Vidējs/ Ilgs)	Iznākums (kas izdarīts procesam)	Rezultāti (kas sasniegts)	Finansējuma avots	Iespējamais finansējuma apjoms
Trūkst vienotas izpratnes par termina „ainava“ lietošanu, kā arī speciālistu ainavu plānošanā vietējo pašvaldību līmenī	Palielināt vietējo plānotāju zināšanas ainavu plānošanas jomā.	Semināru un apmācību organizēšana vienotas ainavu izpratnes veicināšanai vietējiem pašvaldību pārstāvjiem, tālāk šīs zināšanas pārnesot vietējo kopienu un iedzīvotāju līdzdalības aktivitāšu un izpratnes veicināšanai.	VPR, vietējās pašvaldības un vietējie iedzīvotāji	Ilgs	Augsta pašvaldību plānotāju darbības kapacitāte, saistībā ar ainavu plānošanas jautājumiem, ietverot vietējo iedzīvotāju iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos	Iedzīvotāju iesaistes palielināšanās ainavu vērtēšanā, kā arī piederības sajūtas veicināšana, nodrošinot analizētā rezultāta tālāku risināšanu	Teritoriālās sadarbības instrumenti	Atkarībā no plānoto darbu apjoma un struktūras

PLĀNOTĀS AKTIVITĀTES Palielināt publiskās līdzdalības aktivitātes un vietējo plānotāju zināšanas ainavu plānošanas jomā	SAGAIĀMAIS REZULTĀTS
R2: 1. Izglītojoši semināri pašvaldību plānotājiem ar mērķi veicināt vienotu ainavu izpratni, tādā veidā ar izpratni apsaimniekojot kultūrvēsturiskos un dabas pieminekļus un ar tām saistītās ainavas: - Regulāra izglītojošu semināru organizēšana pašvaldību plānotājiem, pārnesot ekspertu zināšanas vietējo pašvaldību rīcībās - Dažādu praktisku aktivitāšu rīkošana par lokāli risināmajiem jautājumiem un problēmām.	Palielināta vietējo planotāju kapacitāte ainavu plānošanā un pārvaldē, kā arī publikas iesaistē.
PLĀNOTĀS AKTIVITĀTES Palielināt publiskās līdzdalības aktivitātes un vietējo plānotāju zināšanas ainavu plānošanas jomā	SAGAIĀMAIS REZULTĀTS
R2: 2. Izglītojoši semināri pašvaldību plānotājiem ar mērķi veicināt vienotu ainavu izpratni, tādā veidā ar izpratni apsaimniekojot kultūrvēsturiskos un dabas pieminekļus un ar tām saistītās ainavas: - Regulāra izglītojošu semināru organizēšana pašvaldību plānotājiem, pārnesot ekspertu zināšanas vietējo pašvaldību rīcībās - Dažādu praktisku aktivitāšu rīkošana par lokāli risināmajiem jautājumiem un problēmām.	Palielināta vietējo planotāju kapacitāte ainavu plānošanā un pārvaldē, kā arī publikas iesaistē.

Secinājumi

Lai veiktu vēsturisko ainavu aizsardzību, pārvaldību un uzlabošanu, nepietiek ar vēsturiskā vai dabas elementa konstatēšanu, neņemot vērā apkārtējos apstākļus. Nepietiek tikai ar vēsturiskā vai dabas elementa statusa piešķiršanu kārējam objektam, veidojot ap to aizsargjoslu vai buferzonu. Vidzemes reģionā un Latvijā kopumā iedzīvotāju un varas pārstāvju vidū termins “ainava” nostabilizējies kā estētiska skaistuma, dabas lieguma vai kultūras pieminekļa kontekstā. Tas novedis pie situācijas, ka ar “ainavu” saistītie jautājumi izslēdz ikdienas dzīves telpas [ainavas] kvalitāti risinošas rīcības. Bieži vien, runājot par ainavas pārvaldīšanu, tiek saprasta “jaunu aizsarg normu” veidošana, kas varētu ierobežot saimniecisko darbību vai ekonomisko attīstības potenciālu.

Lai veicinātu vienotu izpratni ar ainavu pārvaldību saistītos jautājumos, ir nepieciešams ņemt vērā pēc iespējas visus faktorus, kas ietekmē ainavas attīstību. Šāds faktors arī ir vietējo iedzīvotāju viedoklis un izpratne par tiem apkārt esošo ikdienas dzīves telpas nozīmību. Tāpēc neadekvāti ir piešķirt kāda ainavas elementa pastiprinātas nozīmības statusu, ja citi faktori ir pretrunā ar to.

Lai veiktu vēsturisko ainavu aizsardzības un apsaimniekošanas attīstības politiku, ir nepieciešams veikt fundamentālas pārmaiņas, kas skar, pirmkārt, “ainavas” izpratnes veicināšanu sabiedrībā un pārvaldē, kā arī pilnveido likumisko bāzi, lai ar vienotu izpratni tiktu pieņemtas rīcības, kas veicinātu vienotu ainavas politikas virzību reģionā. Uz šī pamata HISTCAPE projekta ietvaros tiek pārņemtas “labās prakses” no partneru reģioniem, lai tādā veidā aizsāktu iepriekš minēto problēmu risināšanu. Veicamās rīcības vērstas uz to, lai vēsturisko ainavu attīstība netiktu risināta uz nepilnīgas ainavu politikas bāzes. Tāpēc rīcības, kas balstītas uz labo prakšu piemēriem, adaptētas, lai veiktu iepriekš minēto fundamentālo sistēmas maiņu un uzlabotu ikdienas ainavas kvalitāti. Šīs rīcības iekļauj arī iedzīvotāju iesaisti kā vienu no svarīgiem elementiem ainavu kvalitātes apzināšanas jomā.

Noslēgumam

Ieviešanas plāns tika sagatavots, balstoties uz Vidzemes plānošanas reģiona un vietējo pašvaldību pieredzi plānošanas dokumentu sagatavošanā un diskusijām, HISTCAPE projekta ekspertes Andas Eihenbaumas sagatavoto situācijas aprakstu kultūrvēsturisko pieminekļu un ainavu apsaimniekošanas jomā. Tāpat Plāna izstrādē lielu ieguldījumu sniedza pieredzes apmaiņa par labajiem piemēriem ar HISTCAPE projekta partneriem.

Plāna gala versiju sagatavoja HISTCAPE projekta eksperts Atis Treimanis, piedaloties HISTCAPE projekta vadītājai Leldei Ābelei.

Vēlamies pateikties Burtnieku novada pašvaldībai, īpaši Burtnieku novada pašvaldības Attīstības nodaļas vadītājai Kristīnei Auziņai par idejisko atbalstu un iespēju rīkot HISTCAPE projekta reģionālo noslēguma semināru Burtniekos, kā arī par iespēju veikt iedzīvotāju aptauju par ainavas kvalitātes apzināšanu, izvietojot tai paredzētos aptaujas standus Burtnieku ciema teritorijā.

